

**โปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2***
**DEVELOPMENT PROGRAM FOR ATTRIBUTE EXECUTIVES OF THE ROI-ET PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2**

พิมพ์พร มงคลชู¹, สุทธิพงษ์ หกสุวรรณ²
Pimporn Mongkolchoo¹, Suttipong Hoksuwan²
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}
Email : 64010581032@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 2) เพื่อออกแบบสร้างและประเมินโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 การวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน 335 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 45 คน และครูผู้สอน จำนวน 290 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 โปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามแบบตั้งโครงสร้าง แล้วแบบประเมินความเป็นไปได้ของโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่าสภาพปัจจุบันของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ รองลงมา คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์และด้านทักษะการสื่อสารที่ดี ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะการสื่อสารที่ดี รองลงมา คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์และด้านการมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ ตามลำดับ และความ

ต้องการจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 เรียงลำดับความสำคัญตามความจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ และด้านทักษะการสื่อสารที่ดี ตามลำดับ 2. โปรแกรมการพัฒนาคูณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) การวางแผนและเนื้อหาสาระ 4) วิธีการปฏิบัติ และ 5) การประเมินผล และขอขำยเนื้อหา แบ่งออก 3 Module ได้แก่ 1) Module 1 การมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ 2) Module 2 ความคิดสร้างสรรค์ และ 3) Module 3 ทักษะการสื่อสารที่ดี และผลการประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของโปรแกรมการพัฒนาคูณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. โปรแกรม 2. คุณลักษณะ 3. ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The aims of the present study were 1) to investigate the current state, desirable conditions, and necessary requirements of the school administrators' characteristics under the Roi-Et Primary Educational Service Area Office 2; 2) to design and construct the program in evaluating the development of the school administrators' characteristics under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 2. This study employed a mixed-methods research approach, which conducted in two phases. Phase 1 involved studying the current state, desirable conditions, and necessary requirements of the school administrators' characteristics under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 2. The study included 335 samples comprising of 45 school administrators and 290 teachers affiliated with the Roi-Et Primary Educational Service Area Office 2. The research instruments employed for this study were the questionnaires. The statistics used to analyze the data were specifically percentages, means, standard deviations, and PNI modified. Phase 2 was the designing and the construction of the program to evaluate the development of the school administrators' characteristics under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 2. The information was gathered from a group of 5 qualified experts. The data collection utilized a structured questionnaire and an evaluation form for the program's feasibility. Statistical analysis was performed using mean and standard deviation.

The research results were as follows: 1) The results that related to the current state and necessary requirements of the school Administrators' Characteristics

under the Roi-Et Primary Educational Service Area Office 2 revealed that the current state of the school administrators' characteristics is generally at a high level. The components with the lowest average scores were vision, and ideology, followed by creativity, and communication skills. In terms of desirable characteristics of the school administrators shown that overall was rated at the highest level. The communication skills were the highest average scores, followed by creativity, vision, and ideology. As for the necessary requirements for developing the program to evaluate the characteristics of the school administrators, which ordered from the highest to the lowest importance were creativity, vision and ideology, and effective communication skills. 2) The development of the program for enhancing the characteristics of the school administrators under the Roi-Et Primary Educational Service Area Office 2 consisted of five components, which are 1) Principles, 2) Objectives, 3) Planning and Contents, 4) Methods, and 5) Evaluation, along with content boundaries. The program is structured into three modules as follows; 1) Vision and Ideology, 2) Creativity, and 3) Effective Communication Skills. The assessment of appropriateness and feasibility of the program for developing the characteristics of school administrators in the Roi-Et Primary Educational Service Area Offices 2, revealed that it was highly suitable and the highest feasible.

Keywords : 1. Program 2. Characteristics 3. School administrators

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สังคมไทยอยากเห็นผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์สมกับเป็นผู้บริหารมืออาชีพแล้ว ผู้บริหารยุคใหม่ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการเป็นผู้นำการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการ “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” ซึ่งหมายถึง ความสามารถที่จะประสานการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ความสามารถในการใช้ทรัพยากรเพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558)

ผู้นำในการบริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา ทั้งด้านประสิทธิภาพของการบริหารการศึกษา และประสิทธิผลขององค์การทางการศึกษา นักวิชาการ หลายท่านมีความเห็นตรงกันว่าความสำคัญและความล้มเหลวทางการศึกษานั้น ผู้บริหารนับว่าเป็นตัวแปรสำคัญ โดยเฉพาะสังคมไทย คุณภาพและประสิทธิภาพทางการศึกษามักแปรปรวนไปตามผู้นำเสนอ (รุ่ง แก้วแดง, 2546) ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการศึกษาภาวะผู้นำที่มีความเหมาะสมกับยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงแนวคิดทฤษฎีใหม่ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับกันมากในปัจจุบัน คือ แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นทฤษฎีภาวะ

ผู้นำแนวใหม่หรือเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ไปสู่ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ความต้องการของผู้ตามให้สูงขึ้นต่อเนื่อง จากการที่ผู้นำใช้ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนซึ่งเป็นการ แลกเปลี่ยนที่ต้องการระหว่างกัน เพื่อให้ผู้ตามปฏิบัติตามอันเป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน ตามทฤษฎี มาสโลว์ ภาวะผู้นำทั้ง 2 ประเภทนี้ ผู้นำคนเดียวกันอาจใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันหรือในเวลา ที่แตกต่างกันเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำการ เปลี่ยนแปลงไม่จำเป็นต้องมีปฏิกริยาต่อสภาพแวดล้อมโดยพยายามที่จะเป็นผู้นำในสถานการณ์ (Avolio and Bass, 1994)

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน มากที่สุด (การดี อนันต์นาวิ, 2549) ดังนั้น การพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารจึงมีความสำคัญมาก เพราะเป็นสิ่งสำคัญต่อคุณภาพของสถานศึกษา จากแนวปฏิบัติที่ผ่านมาหลักสูตรการพัฒนา คุณลักษณะของผู้บริหารค่อนข้างล้าสมัย ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก อีกทั้งยังมีตัวแปรของ สถานการณ์ที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาอีกด้วย กิจกรรมการพัฒนา ผู้บริหารที่ส่วนมากให้น้ำหนักของการสร้างสรรค์เชิงสังคมมากกว่าการพัฒนาศักยภาพบุคคลให้มีขีด ความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และขาดเครื่องมือในการประเมินคุณลักษณะที่ บ่งชี้ถึงระดับประสิทธิภาพของการบริหารเพื่อวินิจฉัยว่าควรมีทิศทางในการพัฒนาอย่างไร สถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จและมีความก้าวหน้าไปด้วยดีต้องอาศัยคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหาร สถานศึกษานั้นเอง ฉะนั้น ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กรจำเป็นต้องปฏิรูปตนเอง และการเปลี่ยนแปลง องค์กรครั้งใหญ่ เพื่อนำพาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหาร สถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และ ความสมดุลเพื่อให้บริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญ และมี อิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารและ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา นักวิชาการหลายท่าน มีความเห็นตรงกันว่าความสำเร็จหรือความ ล้มเหลวทางการศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง ดังนั้น ผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการ จัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ทางการบริหาร การศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัย เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) ดังที่กล่าวมา คุณลักษณะมีความ จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องนำไปประพฤติดำเนินไป ในปัจจุบันมีผู้บริหารจำนวน ไม่น้อยที่ปฏิบัติงานและปฏิบัติตามคุณลักษณะ คุณธรรม จริยธรรมย่อหย่อนไป ไม่ประพฤติดน เป็นแบบอย่างที่ดี จึงส่วนหนึ่งที่ทำให้การปฏิบัติงานไม่บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาโปรแกรมการพัฒนา คุณลักษณะผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและเป็นตัวแปรสำคัญ ในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และ มีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมี คุณลักษณะเหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่ คุณธรรมและประสบการณ์ทางการ บริหารการศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จสามารถสนองต่อการแข่งขัน และทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

2.2 เพื่อออกแบบ สร้าง และประเมินโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 ได้ทราบเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

3.2 ได้โปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง โปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 และเพื่อออกแบบสร้างและประเมินโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีวิธีดำเนินการวิจัยแบบออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ขั้นตอนการดำเนินการ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยการนำผลการสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา มาใช้ในการสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ประชากรของการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน 2,540 คน จากสถานศึกษาจำนวน 334 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 339 คน ครูผู้สอน จำนวน 2,201 คน กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน 335 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 45 คน และครูผู้สอนจำนวน 290 คน โดยวิธีกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ลักษณะของเครื่องมือ คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน

สภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Type) 5 ระดับ เพื่อสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด 2) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ คือ ศึกษาหลักเกณฑ์ และวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอแนะ แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม IOC (Index of Item-Objective Congruence) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์ โดยมีเกณฑ์ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ มีค่าระหว่าง 0.80 – 1.00 สามารถนำไปใช้ได้ ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โรงเรียนจตุรพักตรพิมาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จากนั้นนำผลการทดลองใช้แบบสอบถามมาหาคุณภาพ ของแบบสอบถามโดยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discriminant Power) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน โดยดูจากค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า 0.20 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) อย่างมีนัยสัมพันธ์ที่สถิติที่ระดับ .05 พบว่า ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพปัจจุบัน อยู่ระหว่าง 0.73 - 0.91 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ระหว่าง 0.663 - 0.934 และนำแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้มาหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability) ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยกำหนดความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่นำไปใช้ได้ตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.988 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.987 3) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 โปรแกรมการพัฒนาคูณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ขั้นตอนการดำเนินการ 1) นำผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้สัมภาษณ์สถานศึกษาที่มีผู้บริหารปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices) เกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา โดยการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์จากผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและเป็นต้นแบบวิธีปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โรงเรียนที่มีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices) โดยการสรุปประเด็นการสัมภาษณ์ จัดกลุ่มเนื้อหา สรุปวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปใจความสำคัญและนำเสนอเป็นความเรียง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเสนอแนะโปรแกรมการพัฒนาคูณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา 2) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ในการตรวจสอบยืนยัน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของโปรแกรมพัฒนาคูณลักษณะ

ผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาระดับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยหากมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นชอบในคุณภาพของโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้เกณฑ์ในการให้คะแนนและแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) โดยใช้คำถามที่ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป และความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2) เครื่องมือที่ใช้ในประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าเฉลี่ยดัชนีการเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น โดยรวมของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

คุณลักษณะผู้บริหาร สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNImodified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1.ด้านการมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์	4.27	0.05	มาก	4.57	0.07	มากที่สุด	0.066	2
2.ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.31	0.10	มาก	4.65	0.06	มากที่สุด	0.073	1
3.ด้านทักษะการสื่อสารที่ดี	4.40	0.05	มาก	4.69	0.07	มากที่สุด	0.062	3
รวม	4.33	0.06	มาก	4.64	0.07	มากที่สุด	0.067	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก องค์กรประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทักษะการสื่อสารที่ดี รองลงมา คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์และด้านการมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด องค์กรประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทักษะการสื่อสารที่ดี รองลงมา คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์และด้านการมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ ตามลำดับ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เรียงลำดับความสำคัญตาม

ความจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ และด้านทักษะการสื่อสารที่ดี ตามลำดับ

5.2 ผลพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) การวางแผนและเนื้อหาสาระ 4) วิธีการปฏิบัติ และ 5) การประเมินผล และขอขยายเนื้อหา แบ่งออก 3 Module ได้แก่ 1) Module 1 การมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ 2) Module 2 ความคิดสร้างสรรค์ และ 3) Module 3 ทักษะการสื่อสารที่ดี และผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง โปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีข้อค้นพบที่น่าสนใจเห็นควรนำมาอภิปราย ดังนี้

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะการสื่อสารที่ดี รองลงมา คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์และด้านการมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ รองลงมา คือ ตามลำดับ ซึ่งแสดงที่ปรากฏเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีทักษะการสื่อสารที่ดีในการบริหารงาน ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากทักษะการสื่อสารของผู้บริหารมีส่วนสำคัญและความจำเป็น เนื่องจากทักษะการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การบริหารสถานศึกษานั้นประสบความสำเร็จ และเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบการบริหาร การสั่งการ การดำเนินการต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาดีและมีคุณภาพสูงเพียงใดก็ย่อมที่จะส่งผลต่อการดำเนินงานเช่นนั้นนั้นก็เพราะการใช้ทักษะการสื่อสารที่มีความชัดเจน ความถูกต้อง เหมาะสม ความสมบูรณ์ และมีคุณภาพ ย่อมส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้ ความเข้าใจเกิดความเข้าใจที่ตรงกันเป็นแนวทางเดียวกัน ไม่เกิดข้อผิดพลาด ทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้องและส่งผลต่อสถานศึกษา ดังที่ สาริต วิมลคุณารักษ์ และประยงค์ เนาวบุตร (2554) ได้กล่าวว่า กิจกรรมต่าง ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาล้วนเกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารทั้งสิ้น การติดต่อสื่อสารจึงมีความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับแพมลา วัฒนเสถียรสินธุ์ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงานและจัดการองค์กร เป็นปัจจัยกระบวนการที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นต่างๆ ระหว่างกันสร้างความเข้าใจในกฎระเบียบต่างๆ นโยบายและเป้าหมายร่วมกันในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาศ ศิลป์ไพบุลย์พานิช (2558) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการติดต่อสื่อสารของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคภูมิจนบุรี เขต

3 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการติดต่อสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีวาทศิลป์ในการพูดมีการอธิบายอย่างมีเหตุผลมีความสามารถในการชักจูงใจผู้ร่วมงาน พูดด้วยความเชื่อมั่น มีความรู้ที่จะพูด ทำให้ผู้บังคับบัญชาเกิดความเคารพเชื่อถือในตัวผู้บังคับบัญชา สามารถวิเคราะห์ทบทวนการทำงานเสมอ ผู้บริหารต้องพัฒนาตัวเองให้น่าเชื่อถือต้องไว้วางใจผู้ร่วมงานเพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างทีมงานขณะเดียวกันตัวผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมสนับสนุนกระบวนการทำงานโดยอาศัยช่องทางการสื่อสารหลายหลายรูปแบบ ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมทั้งอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐ มะลิซ้อน (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ Tyler (2016) ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการสื่อสารของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาในเวอร์จิเนีย ด้านความเป็นผู้นำ การสื่อสารและความพยายามในการเปลี่ยนแปลงองค์กร พบว่า พฤติกรรมด้านการสื่อสารของผู้อำนวยการกับครูผู้สอน มีส่วนช่วยให้ครูผู้สอนพัฒนาสมรรถนะที่ดีขึ้น และทักษะการสื่อสารเป็นสิ่งที่จำเป็นในการสร้างความเชื่อใจระหว่างผู้อำนวยการและครูผู้สอนด้วย ความสัมพันธ์ในความเชื่อใจสามารถทำให้ครูผู้สอนทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การอบรมความเป็นผู้นำองค์กรให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งในหน่วยงานที่ต้องใช้การสื่อสารที่ดีในการปฏิบัติ ซึ่งจะสามารถนำโรงเรียนไปสู่โรงเรียนที่มีคุณภาพ

ผลการศึกษาสภาพพึงประสงค์ของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า สภาพพึงประสงค์ของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะการสื่อสารที่ดี รองลงมา คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์และด้านการมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ ตามลำดับ ซึ่งแสดงที่ปรากฏเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีทักษะการสื่อสารที่ดีในการบริหารงานประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความตระหนักในเรื่องของการสื่อสาร ทั้งนี้ เนื่องจากการสื่อสารระหว่างบุคคลค่อนข้างจะเป็นปัญหา มากจึงต้องมีการฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญ และมีผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารที่ดีที่สุด คือ ผู้ที่สามารถสื่อสารได้ดี การสื่อสารที่ดีมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ เช่น สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ทำให้การร้องทุกข์มีน้อยลงทำให้มีความคิดหลากหลายในการปรับปรุงวิธีการทำงานตลอดจนสามารถเสริมสร้างสัมพันธภาพในการทำงานให้ดีขึ้นได้ และนอกจากนี้ยังสามารถช่วยให้เกิดความพึงพอใจในตนเองได้ด้วย ดังที่ Magnuson (2007) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนด้านอาชีพและด้านส่วนตัว พบว่า คุณลักษณะด้านวิชาชีพ มีดังนี้ มีความสามารถติดต่อและเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความรู้ในสาขาอาชีพเป็นอย่างดี รู้จักมอบหมายงานให้ผู้อื่นทำ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการวินิจฉัยสั่งการเป็นผู้ที่เข้าใจและใช้เวลาสำหรับผู้ร่วมงาน มีความสนใจในบุคคลอื่น ๆ มี

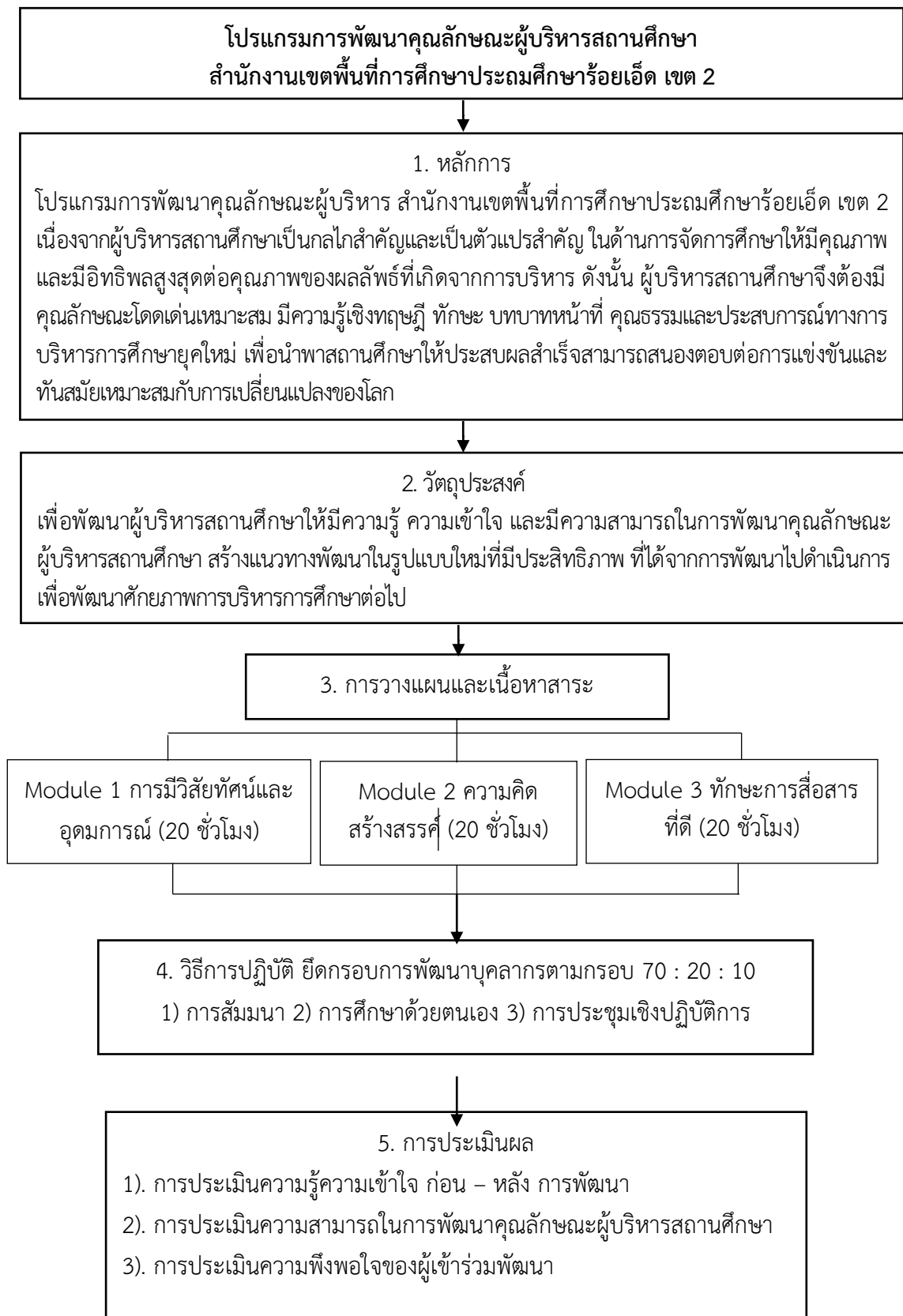
ความสามารถในการวางแผน และจัดระเบียบงาน รับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่น ๆ รู้จักขอบเขตอำนาจและหน้าที่ส่วนคุณลักษณะส่วนตัว ดังนี้ มีวิจรรย์ญาณ และมีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ทันต่อเหตุการณ์ และมองการณ์ไกล เป็นผู้ที่มีสติและมีเหตุผลไม่ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา มีความจริงใจต่อผู้ร่วมงาน มีมนุษยสัมพันธ์ มีวาจาเป็นมิตร มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส มีจิตใจโอบอ้อมอารี ใจกว้างเปิดเผย กล้าได้กล้าเสีย มีความเมตตาเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จริงใจต่อคนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ ศราวุฒิ สิทธิราช (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอนิคมน้ำออน จังหวัดสกลนคร พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยทักษะการสื่อสารของผู้บริหาร ประกอบด้วยท่าทาง การใช้ภาษา น้ำเสียง ส่งผลถึงองค์ประกอบด้านบุคลิกภาพ ซึ่งมีส่วนทำให้ครูมีความเชื่อมั่นในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ ซึ่ง George and Jones (2005) กล่าวว่า การสื่อสารทำหน้าที่สำคัญ คือ 1) ควบคุมพฤติกรรมบุคคลกรในสายบังคับบัญชาทุกองค์กร 2) จูงใจบุคลากร 3) เป็นสิ่งที่บุคลากรใช้สำหรับพูดคุยแสดงความรู้สึกต่าง ๆ รวมไปถึงปรับใช้ทุกข์สุขกัน 4) แลกเปลี่ยนข่าวสารเกี่ยวกับหน่วยงานเพื่อนร่วมงานสิทธิประโยชน์และข้อมูลข่าวสารอื่นและ 5) ให้ความรู้แก่สมาชิกการทบทวนวรรณกรรมพบว่า เมื่อองค์กรอยู่ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ผู้นำต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบของการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมหลายช่องทางเลือกใช้ภาษาที่ง่ายและเข้าใจการตั้งใจรับฟัง และสอดคล้องกับอิทธิศักดิ์ ศิริจันทร์ (2562) ผลการวิจัย เรื่อง ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า รูปแบบและระดับของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาทักษะการสื่อสารเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้นำและผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องเลือกใช้รูปแบบและระดับของการสื่อสารให้เหมาะสมต่อสถานการณ์ ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และฝึกฝนให้สามารถใช้ทักษะการสื่อสารอย่างเชี่ยวชาญ เพื่อลดปัญหาดังกล่าว ตลอดจนเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และความเชื่อมั่นให้กับผู้บุคลากรในสถานศึกษา เกิดความร่วมมืออย่างเข้มข้นในการดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสพผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ สามารถยืนหยัดได้อย่างมั่นคงต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า ความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ และด้านทักษะการสื่อสารที่ดี ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากคุณลักษณะด้านความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน เพราะเป็นทักษะสำคัญของการเป็นผู้นำที่จะต้องมีความกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจทำสิ่งใหม่ ๆ เพื่อให้องค์กรพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดวงกมล กลิ่นเจริญ (2545) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถในการคิดรวบรวมเหตุการณ์ หรือแก้ปัญหาได้มาก กว้างไกลหลายทิศทางแปลกใหม่ และมีคุณค่าโดยสามารถดัดแปลง ปรับแต่ง ยืดหยุ่น ผสมผสาน แนวคิดเดิมให้เกิดเป็นสิ่งแปลกใหม่และเป็นประโยชน์ รวมทั้งการมีความคิดอิสระในการตัดสินใจหรือ พิจารณาส่งต่าง ๆ จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ด้าน

ความคิดสร้างสรรค์ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุลศักดิ์ ก๊อกพิมพ์ (2561) ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและพฤติกรรมการสอนของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้เป็นทีม ความยืดหยุ่น สภาพแวดล้อมที่ทรงพลังเอื้อต่อการเรียนรู้ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานของครูและผู้บริหาร การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการบูรณาการ จะเห็นว่าภาวะผู้นำการเรียนรู้ด้านความคิดสร้างสรรค์ส่งผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาวิชาชีพครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัว บ่งชี้ภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก 32 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) ความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ 2) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ เรียนรู้จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ 3) การบูรณาการ จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ 4) การนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ในการปฏิบัติงาน จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ 5) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ และ 6) การเรียนรู้เป็นทีม จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ Joshi (2013) จากผลการวิจัย พบว่า กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำตนเองเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงจะต้องมีกระบวนการ โดยควรเริ่มจากการวิเคราะห์ กระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการออกแบบหลักสูตรการพัฒนา ในลักษณะของการกระตุ้นและสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาโรงเรียน มีกิจกรรมการพัฒนาที่เน้นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน มีกระบวนการพัฒนาในการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้สถานการณ์ให้เกิดการเรียนรู้และนำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่นเดียวกับผลการศึกษาลำดับความ ต้องการจำเป็น เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์

6.2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) การวางแผนและเนื้อหาสาระ 4) วิธีการปฏิบัติ และ 5) การประเมินผล และ ขอบข่ายเนื้อหา แบ่งออก 3 Module ได้แก่ 1) Module 1 การมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ 2) Module 2 ความคิดสร้างสรรค์ และ 3) Module 3 ทักษะการสื่อสารที่ดี และผลการประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาศ ศิลป์ไพบุลย์พานิช (2558) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการติดต่อสื่อสารของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการติดต่อสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

7. องค์ความรู้ใหม่

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรมีนโยบายการพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษาและการเสริมสร้างทักษะให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา (Educational and Skills) ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ผ่านโปรแกรมการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการบริหารสถานศึกษา เปิดโอกาสให้นักเรียน นักศึกษา ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น สามารถพัฒนาไอดีแก้ไขปัญหาสังคม เรียนรู้ กระบวนการพัฒนาคนเพื่อสังคม และวางแผนสำหรับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้ ภาครัฐควรส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม เพื่อปลดล็อกการนำงานวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สนับสนุนทุนวิจัยให้กับนักวิจัยโดยตรงเพื่อสร้างองค์ความรู้หรือนวัตกรรมทางธุรกิจเพื่อพัฒนาการศึกษา รวมถึงส่งเสริมงานวิจัยและการเผยแพร่องค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของสถานศึกษา ตลอดจนการพัฒนาฐานข้อมูลตัวชี้วัดด้านคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า ความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ และด้านทักษะการสื่อสารที่ดี ผู้วิจัยเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักหรือให้ความสำคัญกับด้านการมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ให้มากขึ้น โดยส่งเสริมปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและจัดสรรความพร้อมในสถานศึกษา

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ผู้วิจัยเห็นว่า ระยะเวลาในการพัฒนาโปรแกรม สามารถปรับได้ตามความเหมาะสมตามบริบท โดยอาจเพิ่มระยะเวลา หรือเพิ่มเนื้อหาของการอบรม แต่ละโมดูลย่อมสามารถทำได้ และสามารถสอดแทรกกิจกรรมที่เป็นจุดเด่น จุดเน้นของสถานศึกษาไปบูรณาการได้

8.3.2 ผู้วิจัยเห็นว่า ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาระดับอื่น เช่น ระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา หรือระดับอุดมศึกษา เป็นต้น และควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารในประเด็นองค์ประกอบอื่น ๆ เพิ่มเติมที่สำคัญ และมีส่วนในการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหาร และออกแบบโปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารในรูปแบบที่หลากหลายยิ่งขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ.(2558). **ผู้บริหารในยุคปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- จุฑามาศ ศิลป์ไพบูลย์พานิช. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการติดต่อสื่อสารของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- จุลศักดิ์ ก้องพิมพ์. (2561). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและพฤติกรรมการสอนของ ครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาวิชาชีพครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 : การวิเคราะห์พหุระดับ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐ มะลิซ้อน. (2557). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ดวงกมล กลิ่นเจริญ. (2545). “ผู้นำ:ความคิดสร้างสรรค์”ในการพัฒนาเทคนิค. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2566. จาก http://library.uru.ac.th/rps-db/list_new.asp?Id_new=N436
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- แพมลา วัฒนเสถียรสินธุ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการสื่อสารภายในองค์กร กรณีศึกษา บริษัท ยูไนเต็ด แสตนด์การ์ด เทอร์มินัล จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2549). การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา และบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการที่ดีของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา. 18(1). 89-102.
- รุ่ง แก้วแดง. (2546). โรงเรียนนิติบุคคล. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- ศราวุฒิ สิทธิราช. (2554). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเนินขาม จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สาธิต วิมลคุณารักษ์ และประยงค์ เนาวบุตร. (2554). ประสบการณ์วิชาชีพประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 13(2). 169-182.
- อิทธิศักดิ์ ศิริจันทร์. (2562). ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. 13(2). 136-144.

- Bass, B. M. and Avolio, B. J. (1994). **Improving Organizational Effectiveness through Transformational Leadership**. Thousand Oaks, C.A. : Sage.
- George, J.M., and Jones, G.R. (2005). **Understanding and Managing Organizational Behavior**. 4th ed. New Jersey : Pearson Education.
- Joshi, S. (2013). **Leadership**. Retrieved 31 October 2022. From <https://yoursmusingly.wordpress.com/tag/leadership/>
- Magnuson, W. C. (2007). **The Characteristic of Successful School Business Managers**. Doctoral Dissertation. University of Southern California, Los Angeles.
- Tyler, Dawn E. (2016). Communication Behaviors of Principals at High Performing Title I Elementary Schools in Virginia School Leaders, Communication, and Transformative Efforts. **Journal of Interdisciplinary Leadership**. 2(2). 2 - 16.

10. คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ รศ.ดร.สุทธิพงศ์ หกสุวรรณอาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และเสียสละเวลาให้กับผู้ศึกษามาเป็นอย่างดี ตลอดทั้งให้ความอนุเคราะห์ตรวจทานแก้ไขด้วยความเอาใจใส่ขอขอบพระคุณ คณาจารย์สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ และขอขอบพระคุณผู้ที่ให้ความอนุเคราะห์ทุกท่าน ไว้ ณ โอกาสนี้